

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-67>

УДК 339.13.021:663.93]: 339.56

РИНОК КАВИ В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

COFFEE MARKET IN UKRAINE: TRENDS AND PROSPECTS

Воробйов Костянтин Сергійович
аспірант,
Запорізький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5669-4062>

Гуржій Наталія Миколаївна
доктор економічних наук, професор,
Запорізький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4955-9548>

Vorobiov Kostiantyn, Hurzhyi Natalia
Zaporizhzhia National University

У статті проаналізовано динаміку середніх цін на зелене зерно Арабіки та Робусты та динаміку імпорту зеленого кавового зерна у світі з 2016 по 2020 рік. Розглянуто структуру експорту та імпорту кави в Україні за 2020 рік, визначено питому вагу кожної із підгруп кави. За базисним та ланцюговим методами розрахунку темпів приросту проаналізовано динаміку експорту та імпорту кави в Україні з 2016 по 2020 рік. Визначено ключових країн-партнерів України з імпорту та експорту кави з 2018 по 2020 р. Розглянуто та проаналізовано динаміку експорту та імпорту кави в Україні з 2016 по 2020 р. Проаналізовано обсяги товарообігу підприємств роздрібною торгівлі у фактичних та співставних цінах за 2016–2020 рр. Визначено частки продажів підприємствами роздрібною торгівлі кавою, що вироблена на території України з 2016 по 2020 рік. Окреслено тенденції розвитку українського ринку кави та його перспективи. На основі отриманих результатів проведеного дослідження зроблено висновок, що ринок кави в Україні поділений між світовими та національними товаровиробниками. Незважаючи на досить значну конкуренцію, український ринок кави зберігає можливості свого розвитку, зберігає стійкість і можливість для нарощування свого потенціалу. Також, було визначено перспективи подальших досліджень у даному напрямі.

Ключові слова: ринок кави, експорт кави, імпорт кави, країни-експортери, країни-імпортери.

The article analyzes the dynamics of average prices for green Arabica and Robusta beans and the dynamics of imports of green coffee beans in the world from 2016 to 2020. The structure of export and import of coffee in Ukraine for 2020 was considered, and the specific weight of each of the coffee subgroups was determined. The dynamics of export and import of coffee in Ukraine from 2016 to 2020 were analyzed according to the base and chain methods of calculating the growth rates. The key partner countries of Ukraine for coffee import and export from 2018 to 2020 were identified. The dynamics of coffee export and import in Ukraine from 2016 to 2020 were considered and analyzed. The turnover of retail trade enterprises in actual and comparable prices in 2020 was analyzed. The share of sales by retail enterprises of coffee produced on the territory of Ukraine from 2016 to 2020 was determined. As a methodology, statistical methods of comparison and analysis of the coffee market, a sample of statistical data were used, which made it possible to conduct research. The trends of the development of the Ukrainian coffee market and its prospects have been determined. Based on the results of the research, it was concluded that the coffee market in Ukraine is divided between global and national producers. Although the Ukrainian market is dominated by coffee products of imported production, the share of coffee sales of domestic producers is rapidly increasing. Despite quite significant competition, the Ukrainian coffee market preserves its development opportunities, maintains its stability and the opportunity to increase its potential. The global trend of increasing demand for roasted coffee beans provides potential for the development of Ukrainian enterprises for the production of freshly roasted coffee beans, their promotion not only on the domestic market, but also on the foreign market. Also, prospects for further research in this area were determined.

Keywords: coffee market, coffee export, coffee import, exporting countries, importing countries.

Постановка проблеми. Тенденції розвитку ринку кави в Україні є досить гострою темою серед бізнесів із виробництва кави, рестораторів, торгових мереж. Насамперед, це обумовлено зростанням кількості факторів як на світовому ринку кави, так і українському, які, зрештою, формують зацікавленість кінцевого споживача при виборі того чи іншого кавового продукту. Кризи, пандемії, військово-політичні конфлікти, посилення міжнародних бар'єрів та несприятливі природно-кліматичні фактори глибоко впливають на кон'юктурні зміни не лише на світовому, а й на вітчизняному ринку кави. Тому, в умовах сучасного швидкозмінливого бізнес-середовища, актуальним є дослідження питання щодо проблем та перспектив розвитку ринку кави в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основи функціонування ринку кави та чаю в Україні досліджував Б. В. Духницький [1], О. Б. Кривокульський, Н. М. Кондрась вивчали питання основних тенденцій споживання кави за суспільно-географічним аспектом [2]. Стан розвитку ринку кав'ярень досліджували Т. С. Чан, Н. В. Юдіна [3], питання формування та функціонування ринку кави в Україні вивчали Н. А. Крахмальова, І. Хаян [4]. Карнаушенко А. С. досліджував кавову індустрію України [5]. Проведені раніше дослідження не вирішують порушену проблему щодо дослідження тенденцій та перспектив ринку кави в Україні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Раніше є невирішеним питання щодо визначення ключових тенденцій та перспектив розвитку ринку кави в Україні, на основі результатів аналізу його поточного стану.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета аналітичного дослідження полягає у вивченні та аналізі поточного стану

кавового ринку України, визначенні ключові тенденції та перспективи його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчення ринку кави доречно розпочати з аналізу динаміки середньої ціни за 1 кг кавового зерна сортів Арабіка та Робуста у світі з 2016 по 2020 рр. (рис. 1).

Відповідно до представлених даних звіту ICO [6], середня вартість за 1 кг Арабіки у 2016 р. склала \$3,61, у 2020 р. – \$3,78, що на \$0,17 більше. Однак, з 2017 по 2019 р. спостерігається динаміка поступового зменшення ціни на Арабіку, що свідчить про достатню кількість даного сорту кави на ринку, збільшення вартості зерен у 2020 р. на \$0,90/кг у порівнянні з 2019 р. пов'язано з тим, що бразильські дерева Арабіки увійшли в сезон дворічного виробничого циклу, і як наслідок, зменшились обсяги світового виробництва кави, а ціна, відповідно, збільшилась. Середня вартість зерен кави сорту Робуста у період з 2016 (\$1.95) по 2020 (\$1.64) р. зменшилась на \$0,31 за 1 кг, з 2017 по 2019 р. спостерігається динаміка зменшення, що свідчить про насиченість ринку даним видом кави. Проте, у 2020 р. відбулось незначне збільшення середньої ціни на \$0,02/кг, що прямо пов'язано із зменшенням обсягів виробництва Арабіки у 2020 р., як наслідок, відбулось збільшення попиту та ціни на Робусту, відповідно.

У табл. 1 представлені дані щодо обсягів імпорту зеленого кавового зерна у 2016–2020 рр. відповідно до даних представлених у щорічних звітах ICO [7].

Як видно з даних у табл. 1, з 2016 по 2020 р. загальний обсяг імпорту зеленого кавового зерна у світі збільшився на 12,0%, з 2019 по 2020 р. приріст склав 1,3%. Дана динаміка свідчить про збільшення обсягів виробництва та споживання зернової кави у світі. Слід зауважити, що відповідно до звітів Міжнародної

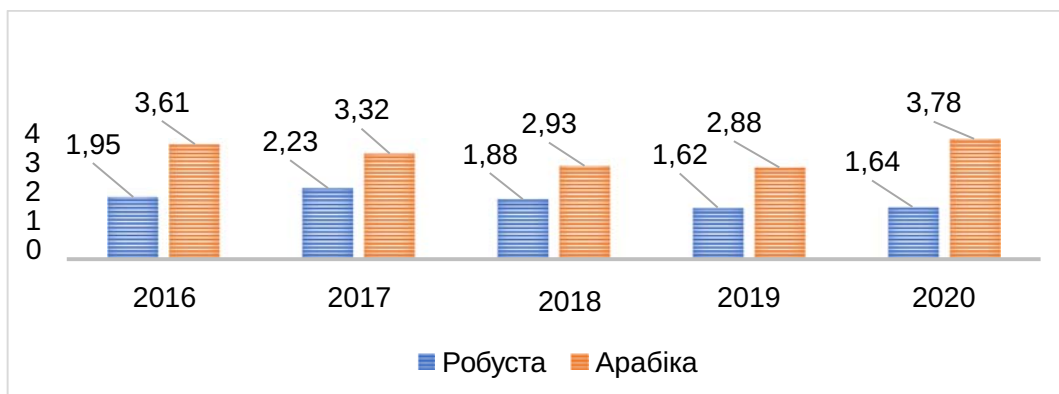

Рис. 1. Динаміка середніх цін на Арабіку та Робусту з 2016 по 2020 рр., \$/кг [6]

Таблиця 1

Динаміка імпорту зеленого кавового зерна з 2016 по 2020 р. у світі, тис. 60-ти кг мішків [7]

№ з/п	Показник/ Роки	Темп приросту, % (за базисним та ланцюговим методом)							
		2017 до 2016	2017 до 2016	2018 до 2016	2018 до 2017	2019 до 2016	2019 до 2018	2020 до 2016	2020 до 2019
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Всього у світі	1,5	1,5	4,9	3,4	10,6	5,5	12,0	1,3
2	Країни-учасники ІСО	0,4	0,4	3,7	3,3	8,7	4,8	10,0	1,2
3	Країни, які не є учасниками ІСО	6,8	6,8	11,0	3,9	20,3	8,5	22,1	1,5
4	Країни Європи, що не входять до ЄС	-0,7	-0,7	6,0	6,8	16,2	9,6	19,9	3,1
5	Україна	-3,1	-3,1	13,0	16,7	23,1	8,9	24,1	0,8

організації кави, країни світу поділені на дві групи: країни учасники ІСО та країни, які не є учасниками ІСО. Україна входить до переліку країн, які не є учасниками ІСО та до країн Європи, що не входять до ЄС [8]. У 2020 р. частка України від загального обсягу імпорту зеленої кави у світі склала 0,7%, частка серед країн, які не входять до ЄС склала 39,1%, що є найбільшою серед представників даної категорії. З 2016 по 2020 р. обсяг імпорту зеленого кавового зерна в Україні зріс на 24,1%, з 2019 по 2020 р. приріст склав 0,8%, спостерігається динаміка збільшення.

Розглянемо більш детально обсяги експорту та імпорту кави в Україні у 2016–2020 р. відповідно до звітів Державної служби статистики України [9]. У табл. 2 представлені дані щодо структури експорту та імпорту кави в Україні у 2020 р.

З даних наведених у табл. 2 можна зробити висновок, що обсяги імпорту кави в Україні більш, ніж у 130 разів перевищують обсяги експорту. Враховуючи той факт, що зелена кава не вирощується на території України у зв'язку із кліматичними умовами, можна стверджувати, що ввіз кави спрямований на

Таблиця 2

Структура експорту та імпорту кави в Україні у 2020 р. [10]

№ з/п	Найменування	Експорт				Імпорт			
		Кількість, кг	Питома вага, %	Вартість, тис. \$	Питома вага, %	Кількість, кг	Питома вага, %	Вартість, тис. \$	Питома вага, %
1	Кава всього, з них:	365568,7	100,0	1806,3	100,0	48419104,0	100,0	166313,0	100,0
2	смажена з кофеїном:	157402,6	43,1	501,8	27,8	24746441,0	51,1	58678,7	35,3
3	смажена без кофеїну	0,0	0,0	0,0	0,0	45711,5	0,1	227,0	0,1
4	несмажена з кофеїном	207886,0	56,9	1301,7	72,1	23559613,0	48,7	106865,0	64,3
5	несмажена без кофеїну	216,2	0,1	1,8	0,1	64686,8	0,1	532,0	0,3
6	інші	63,9	0,0	0,9	0,0	2651,7	0,0	10,0	0,0
7	шкаралупа та оболонки зерен кави	0,0	0,0	0,0	0,0	1781,7	0,0	7,0	0,0
8	замінники кави, що містять каву	0,0	0,0	0,0	0,0	420,0	0,0	2,9	0,0

задоволення внутрішніх споживчих потреб. Відповідно до структури імпорту кави у 2020 р. можна зробити висновок, що на внутрішньому ринку переважає несмажена кава з кофеїном імпортованого виробництва, яку обсмажують на вітчизняних підприємствах, питома вага якої 64,3% від загального обсягу імпорту кави. Обсяги імпортованої смаженої кави з кофеїном, є меншими майже в два рази, їх питома вага – 35,3%. Обсяг експорту смаженої кави з України склав 27,8% від загального експорту кави у 2020 р, обсяги експорту несмаженої кави з кофеїном є найбільшими, його питома вага – 72,1%. У табл. 3 представлені дані щодо обсягів експорту та імпорту кави в Україні з 2016 по 2020 р.

Як видно з даних у табл. 3, приріст експорту кави з 2016 по 2020 рр. склав 125,7%, з 2019 по 2020 рр. – 40,0%. Обсяги імпорту кави за 2016–2020 рр. зросли на 62,8%, з 2019 по 2020 рр. на 8,4%. Спостерігається динаміка збільшення обсягів ввезеної та вивезеної

кави, слід зауважити, що за 2016–2020 рр. абсолютний приріст експорту майже у 2 рази перевищує приріст імпорту, що свідчить про збільшення обсягів виробництва (обсмаження) кави національними підприємствами та розвиток галузі виробництва кави в Україні та вихід національних товаровиробників на зовнішній ринок.

У табл. 4, 5 представлені ключові країни-партнери України щодо експорту та імпорту за кількістю ввезеної/вивезеної кави на основі даних щорічних звітів Державної служби статистики України [10].

Як видно з даних у табл. 1.4, у 2018–2020 рр. Україна переважно експортувала каву у білорусь, Республіку Молдова, російську федерацію, Грузію та Німеччину. У 2020 р. найбільший обсяг експорту кави був у Бразилію, що свідчить про нові вектори зовнішньої торгівлі на ринку кави в Україні. Динаміка щорічного збільшення обсягів експортованої кави вказує на те, що вітчизняні підприємства з виробни-

Таблиця 3

Динаміка експорту та імпорту кави в Україні у 2016–2020 рр. [10]

№ з/п	Найменування	Одиниця виміру	Експорт		Імпорт	
			Кількість	Вартість, тис. дол. США	Кількість	Вартість, тис. дол. США
1	2020	кг	365568,7	1806,3	48419104,0	166313,0
2	2019	кг	226727,4	1559,2	44683837,1	144199,5
3	2018	кг	254590,0	1767,0	39793827,3	128383,5
4	2017	кг	166279,2	1073,3	30950646,9	106599,9
5	2016	кг	161989,5	918,0	29735120,3	94629,0

Таблиця 4

Ключові країни-партнери України щодо експорту кави у 2018–2020 р. [10]

№ з/п	2020			2019			2018		
	Країна	Кількість, кг	Вартість, тис. \$.	Країна	Кількість, кг	Вартість, тис. \$.	Країна	Кількість, кг	Вартість, тис. \$.
2	Бразилія	72840,0	182,2	білорусь	55757,3	287,0	Грузія	44916,5	253,7
3	білорусь	63348,9	357,1	російська федерація	41660,0	242,9	білорусь	42918,3	186,6
4	російська федерація	59555,0	319,8	Грузія	30460,9	160,5	російська федерація	34018,6	186,8
5	Німеччина	57268,2	114,0	Невизначені Країни	28458,5	302,8	Німеччина	28093,0	180,3
6	Республіка Молдова	42939,4	229,5	Республіка Молдова	23536,0	151,5	Невизначені Країни	27740,2	314,6

цтва кави розвивають зовнішню торгівлю та виходять на нові ринки збуту на міжнародному ринку кави, або про те, що Україна слугує майданчиком для виробництва кави для закордонних виробників, так як виробництво є більш дешевим, ніж закордоном.

З наведених даних у табл. 5, можна зробити висновок, що у 2018–2020 р. Україна імпортувала каву переважно із В'єтнаму, Польщі, Бразилії, Індії та Італії. Слід зауважити, що у 2020 р. з'явилися нові ключові імпортера кави: Бельгія, Бурунді, білорусь, що може свідчити як про кардинальну зміну майданчиків для закупівлі зеленої кави, неврожай кави у країнах-постачальниках минулих років, так і про вхід на український ринок кави продукції нових закордонних виробників.

Як видно з даних у табл. 6, у період з 2016 по 2020 рр. спостерігається динаміка

збільшення продажів кави у Україні на ринку роздрібною торгівлі продовольчими товарами.

На рис. 2 представлені дані щодо питомої ваги товарів, які вироблені на території України в загальних обсягах продажів вітчизняного ритейлу.

Дані, наведені на рис. 2 свідчать про те, що з 2016 по 2018 р. на ринку роздрібною торгівлі кава вітчизняного виробництва поступалась місцем каві імпортного виробництва, частка продажів якої займала 59,8–55,0%. Однак, з 2019 року спостерігається стрімке збільшення частки продажів кави українських виробників на 25,6% та має тенденцію збільшення у 2020 р., що вказує на збільшення кількості національних підприємств з виробництва кави та поступове витіснення із ринку кави в Україні продукції закордонних виробників.

Отже, український ринок кави поділений між національними та міжнародними вироб-

Таблиця 5

Ключові країни-партнери України щодо імпорту кави у 2018–2020 р. [10]

№ з/п	2020			2019			2018		
	Країна	Кількість, кг	Вартість, тис. \$.	Країна	Кількість, кг	Вартість, тис. \$.	Країна	Кількість, кг	Вартість, тис. \$.
2	Бельгія	25328903,8	61087,8	В'єтнам	8193106,6	14970,8	В'єтнам	7947013,4	16099,9
3	В'єтнам	23559613,0	106865,1	Польща	7518451,8	25548,4	Польща	5950452,3	20924,4
4	Бурунді	4229173,9	7572,9	Італія	4716614,5	23510,4	Індія	5154456,3	11406,5
5	білорусь	3127767,2	7553,0	Бразилія	4565958,8	11573,7	Бразилія	3609610,5	9936,2
6	Іспанія	2659933,0	14407,9	Індія	4518957,2	9767,7	Італія	4319751,2	20556,0

Таблиця 6

Роздрібний товарообіг підприємств роздрібною торгівлі за товарними групами в Україні за 2016–2020 рр. [11]

№ з/п	Товарна група	Усі товари			Продовольчі товари			Кава		
	Од. виміру/ рік	Фактична ціна млн грн	Співставна ціна	У відсотках до підсумку	Фактична ціна млн грн	Співставна ціна	У відсотках до підсумку	Фактична ціна млн грн	Співставна ціна	У відсотках до підсумку
1	2020	868283,3	8269,4	100,0	384091,6	3658,0	44,2	7428,3	70,7	0,9
2	2019	793479,2	7622,3	100,0	336587,9	3233,3	42,4	6655,5	63,9	0,8
3	2018	668369,6	6087,2	100,0	289695,9	2638,4	43,3	5852,9	53,3	0,9
4	2017	586330,1	5156,8	100,0	233204,1	2051,0	39,8	4904,2	43,1	0,8
5	2016	555975,0	4946,4	100,0	227902,0	2027,6	41,0	4596,0	40,9	0,8

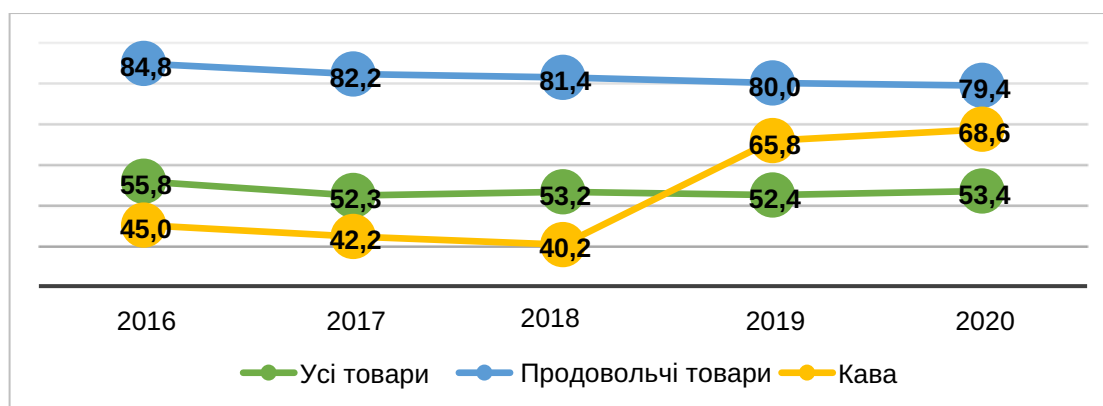

Рис. 2. Динаміка частки продажів підприємствами роздрібною торгівлею товарів, що вироблені на території України у 2016–2020 рр., включаючи каву, % [12]

никами кави, останні мають відокремлені підрозділи в Україні та реалізують свою кавову продукцію.

Висновки. Підводячи підсумки можна виокремити наступне: в Україні спостерігається зростання обсягів продажів обсмаженої зернової та меленої кави, попит на розчинну навпаки знижується. У зв'язку із тим, що за кліматичними умовами вирощування кави на території України є неможливим, на вітчизняному ринку переважає смажена кава вироблена з-за кордоном, яка імпортована для споживання, обсяги імпортованих зерен зеленої кави, які обсмажують на вітчизняних підприємствах є значно меншими. Обсяг експорту смаженої кави вітчизняного виробництва з України у 2020 р. склав 43,1% від загального експорту кави. Слід зауважити, що за 2016–2020 рр. приріст експорту кави майже вдвічі перевищує приріст імпорту, що

свідчить про розвиток кавової галузі в Україні та вихід національних товаровиробників на зовнішній ринок. Також, не менш важливим є той факт, що з 2019 року в Україні частка продажів кави вітчизняних виробників стрімко збільшилась майже в півтори рази та має тенденцію збільшення у 2020 р., що ще раз підтверджує стрімке зростання кількості вітчизняних підприємств – виробників кави. Загострюється конкуренція між національними та міжнародними виробниками, які мають відокремлені підрозділи на території нашої держави та реалізують свою кавову продукцію на ринку кави в Україні. Перспективним напрямком подальших досліджень є аналіз ринкової потужності основних виробників кави на вітчизняному ринку, так як розвиток кавової галузі в Україні набирає обертів, оскільки кількість гравців на ринку постійно зростає.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Духницький Б. В. Основи функціонування ринку кави та чаю в Україні. *Міжнародний науково-виробничий журнал «Економіка АПК»*. 2016. Вип. 2. С. 59–62. URL: <http://eapk.org.ua/sites/default/files/eapk/2016/2/8.pdf> (дата звернення: 23.07.2022).
2. Кривокульський О. Б., Кондрась Н. М. Основні тенденції споживання кави в світі та Україні: суспільно-географічний аспект. *Економічна та соціальна географія*. 2014. Вип. 1 № (69). С. 299–307. URL: http://bulletin-esgeograph.org.ua/images/docs/Volume-69/Kryvokulskyi_Kondras.pdf (дата звернення: 23.07.2022).
3. Чан Т. С., Юдіна Н. В. Стан розвитку ринку кав'ярень в Україні. *Актуальні проблеми економіки та управління. Збірник наукових праць молодих вчених*. 2017. Вип. 11. С. 1–7. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/22583/1/2017-11_3-11.pdf (дата звернення: 23.07.2022).
4. Крахмальова Н. А., Хаян І. Формування та функціонування ринку кави в Україні. *Секція 1. Підприємницькі ініціативи: стратегічні вектори розвитку II всеукраїнська наукова Інтернет-конференція «Освітньо-інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи»*. 2018. С. 85–89. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/9901/1/OIIP2017_P085-089.pdf (дата звернення: 23.07.2022).
5. Карнаушенко А. С. Кавова індустрія в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Вип. 2 № (19). С. 103–109. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2020/2_19_ukr/20.pdf (дата звернення: 23.07.2022).

6. Daily Coffee Prices. INTERNATIONAL COFFEE ORGANISATION. URL: https://www.ico.org/coffee_prices.asp (дата звернення: 23.07.2022).
7. Trade Statistics Tables. INTERNATIONAL COFFEE ORGANISATION URL: https://www.ico.org/trade_statistics.asp (дата звернення: 23.07.2022).
8. Список країн Європейського Союзу. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_країн_Європейського_Союзу (дата звернення: 23.07.2022).
9. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 17.07.2022).
10. Державна служба статистики України. Зовнішня торгівля окремими видами товарів за країнами світу Архів 2016–2020. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/zd/e_iovt/arh_iovt2020.htm (дата звернення: 23.07.2022).
11. Державна служба статистики України. Роздрібний товарообіг підприємств роздрібною торгівлі за товарними групами. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/sr/tsrtp/tsrtp2017_u.htm (дата звернення: 23.07.2022).
12. Державна служба статистики України. Частка продажу підприємствами роздрібною торгівлі товарів, що вироблені на території України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/sr/chprt/chprt2017_u.htm (дата звернення: 23.07.2022).

REFERENCES:

1. Dukhnytskyi B. V. (2016) *Osnovy funktsionuvannia rynku kavy ta chaitu v Ukraini* [Basics of functioning of the coffee and tea market in Ukraine]. *Mizhnarodnyi naukovy-vyrobnychy zhurnal «Ekonomika APK»*, vol. 2, pp. 59–62. Available at: <http://eap.org.ua/sites/default/files/eap/2016/2/8.pdf> (accessed 23 July 2022).
2. Kryvokulskyi O. B., Kondras N. M. (2014) *Osnovni tendentsii spozhyvannia kavy v sviti ta Ukraini: suspilno-geohrafichniy aspekt* [The main trends of coffee consumption in the world and Ukraine: socio-geographic aspect]. *Ekonomichna ta sotsialna heohrafiia*, vol. 1, № (69), pp. 299–307. Available at: http://bulletin-esgeograph.org.ua/images/docs/Volume-69/Kryvokulskyi_Kondras.pdf (accessed 23 July 2022).
3. Chan T. S., Yudina N. V. (2017) *Stan rozvytku rynku kaviaren v ukraini* [The state of development of the coffee shop market in Ukraine]. *Aktualni problemy ekonomiky ta upravlinnia. Zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh*, vol. 11, pp. 1–7. Available at: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/22583/1/2017-11_3-11.pdf (accessed 23 July 2022).
4. Krakhmalova N.A., Khaian I. 2018, *Formuvannia ta funktsionuvannia rynku kavy v ukraini* [Formation and functioning of the coffee market in Ukraine]. *Sektsiia 1. Pidpriemnytski initsiatyvy: stratehichni vektory rozvytku II vseukrainska naukova Internet-konferentsiia «Osvitno-innovatsiina interaktyvna platforma «Pidpriemnytski initsiatyvy»*, pp. 85–89. Available at: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/9901/1/OIIP2017_P085-089.pdf (accessed 23 July 2022).
5. Karnaushenko A.S. (2020) *Kavova industriia v Ukraini: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku* [Coffee industry in Ukraine: current state and development prospects]. *Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk*, vol. 2, № (19), pp. 103–109. Available at: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2020/2_19_ukr/20.pdf (accessed 23 July 2022).
6. Daily Coffee Prices. INTERNATIONAL COFFEE ORGANISATION. Available at: https://www.ico.org/coffee_prices.asp (accessed 23 July 2022).
7. Trade Statistics Tables. INTERNATIONAL COFFEE ORGANISATION. Available at: https://www.ico.org/trade_statistics.asp (accessed 23 July 2022).
8. Spysok krain Yevropeiskoho Soiuzu [List of European Union countries]. Available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/Spysok_krain_Yevropeiskoho_Soiuzu (accessed 23 July 2022).
9. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 23 July 2022).
10. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Zovnishnia torhivlia okremymy vydamy tovariv za krainamy svitu Arkhiv 2016-2020 [State Statistics Service of Ukraine. Foreign trade of certain types of goods by countries of the world Archive 2016-2020]. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/zd/e_iovt/arh_iovt2020.htm (accessed 23 July 2022).
11. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Rozdribnyi tovaroobih pidpriemstv rozdribnoi torhivli za tovarnymy hrupamy [State Statistics Service of Ukraine. Retail turnover of retail trade enterprises by product groups]. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/sr/tsrtp/tsrtp2017_u.htm (accessed 23 July 2022).
12. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Chastka prodazhu pidpriemstvamy rozdribnoi torhivli tovariv, shcho vyrobleni na terytorii Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine. The share of sales by retail enterprises of goods produced on the territory of Ukraine]. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/sr/chprt/chprt2017_u.htm (accessed 23 July 2022).